MALTA

QORTI TA' L-APPELL KRIMINALI

ONOR. IMHALLEF

DAVID SCICLUNA

Seduta tat-3 ta' Novembru, 2014

Appell Kriminali Numru. 46/2012

Il-Pulizija

(Spettur Dennis Theuma)

v.

Michelle Bugeja

1. Rat l-imputazzjonijiet dedotti kontra l-imsemmija Michelle Bugeja, detentur tal-karta tal-identita` bin-numru 35568(M) talli f'dawn il-Gżejjer fit-22 ta' Novembru 2006 fil-Faċilita` Korrettiva ta' Kordin (CCF) Raħal Ġdid:

a) forniet jew ipprokurat jew offriet li tforni jew li tipprokura d-droga eroina, speċifikata fl-Ewwel Skeda tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi Kap 101 tal-Liġijiet ta' Malta, lill-persuna/i jew għall-użu ta' persuna/i mingħajr ma kellha liċenzja mill-President ta' Malta, mingħajr ma kienet awtorizzata bir-Regoli tal-1939 għall-Kontroll Intern tad-Drogi Perikolużi (GN 292/39) jew minn xi awtorita' mogħtija mill-President ta' Malta li tforni d-droga u ma kinitx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni għall-importazzjoni jew għall-esportazzjoni maħruġ mit-Tabib Prinċipali tal-Gvern skond id-disposizzjonijiet tas-sitt Taqsima tal-Ordinanza msemmija u mingħajr ma kellha liċenzja jew xort'oħra awtorizzata li timmanifattura, jew li tforni d-droga msemmija u mingħajr ma kellha liċenzja li tipprokura l-istess droga u dan bi ksur tar-regoli tal-1939 dwar il-Kontroll Intern tad-Drogi Perikoluzi (GN 292/39) kif sussegwentement emendati u bi ksur tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi Kap 101 tal-Liġijiet ta' Malta;

b) kellha fil-pussess tagħha d-droga eroina speċifikata fl-Ewwel Skeda tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi Kap 101 tal-Liġijiet ta' Malta meta ma kinitx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni ghall-importazzjoni jew ghall-esportazzjoni maħruġ mit-Tabib Prinċipali tal-Gvern skond id-disposizzjonijiet tar-4 u s-6 Taqsima tal-Ordinanza u meta ma kinitx bil-liċenzja jew xort'oħra awtorizzata li timmanifattura, jew li tforni d-droga msemmija u meta ma kinitx b'xi mod ieħor bil-liċenzja mill-President ta' Malta li jkollha d-droga msemmija fil-pussess tagħha u naqset milli tipprova li d-droga msemmija giet fornuta lilha ghall-uzu tagħha skond ir-riċetta kif provdut fir-regolamenti msemmija u dan bi ksur tar-Regoli tal-1939 dwar il-Kontroll Intern tad-Drogi Perikolużi (GN 292/39) kif sussegwentement emendati u bi ksur tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi Kap 101 tal-Liġijiet ta' Malta, liema droga nstabet f'tali ċirkostanzi li juru li ma kinitx għall-użu esklussiv tiegħu;

c) f'dawn il-Gżejjer fit-22 ta' Novembru 2006, mingħajr awtorita` leġittima daħħlet jew ippruvat iddaħħal f'xi parti mill-konfini tal-ħabs, u cioe` fil-Faċilita` Korrettiva ta' Kordin, oġġetti jkunu li jkunu, speċifikatament mediċina perikolużа (droga eroina), liema oġġett huwa projbit, u dan bi ksur tal-Artikolu 7(1) u (2) tal-Kap 260 tal-Ligijiet ta' Malta, u r-regolamenti magħmula taħt l-istess liġi;

2. Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tal-31 ta' Jannar 2012 fejn il-Qorti, wara li rat it-Taqsimiet 4 u 6, l-Artikoli 22(1)(a), 22(2)(b)(i) u (ii) tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta u r-Regolamenti 4 u 9 tal-G.N. 292/1939, u l-Artikolu 7(1) u (2) tal-Kapitolu 260 tal-Liġijiet ta' Malta, ma sabitx lill-imsemmija Michelle Bugeja hatja ta' l-imputazzjonijiet migjuba kontra taghha u lliberatha minnhom;

3. Rat ir-rikors tal-Avukat Generali ppreżentat fil-31 ta' Jannar 2012 fejn talab lil din il-Qorti tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata u wara li tqis bir-reqqa l-provi kollha f'dan il-każ issib lill-appellata ħatja tal-akkużi kif dedotti kontra tagħha u tinfliġġi l-piena skond il-Liġi.

4. Rat l-atti kollha tal-kawża; rat il-fedina penali aġġornata ta' l-appellata esebita mill-prosekuzzjoni b'ordni ta' din il-Qorti; semgħet it-trattazzjoni; ikkunsidrat:

5. L-aggravji tal-appellant Avukat Ġenerali huma s-segwenti:

> "Illi fid-19 ta' Jannar, 2012 l-esponent irċieva l-atti tal-kawża u ħassu aggravat bihom in kwantu l-Qorti tal-Magistrati (Malta), permezz tas-sentenza tagħha kif hawn fuq riferita, *inter alia* għamlet enunċjazzjoni żbaljata tal-provi kif miġjuba li fil-fatt wasslet għall-ħelsien tal-imputat mill-imputazzjonijiet miġjuba kontrih u għaldaqstant l-esponent qiegħed jinterponi dan l-umli appell ai termini tal-artikolu 413(1)(c) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

> "F'dan il-każ, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ikkunsidrat illi ai termini tad-deċiżjonijiet tal-Qorti Kostituzzjonali fil-każijiet **Il-Pulizija vs Alvin Privitera**, **Il-Pulizija vs Mark Lombardi** u **Il-Pulizja vs Esron Pullicino** u ddeċidiet li in bażi għall-konklużjonijiet tal-Qorti Kostituzzjonali f'dawn il-każijiet, għalkemm żammet l-istqarrija rilaxxjata mill-imputata fil-proċess, skartatha bżala prova u ddeċidiet il-każ mingħajr ma għamlet analiżi tal-istess stqarrija u l-kontenut tagħha – u dan minkejja l-ammissjoni inkondizzjonata tal-imputata fejn tistqarr il-kommissjoni tar-reati kollha imputata lilha. Bid-dovut rispett,

konxju tas-sentenzi tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem, kif ukoll tal-Qrati Maltin dwar din il-materja, l-esponent umilment itenni li ma jaqbilx ma din il-konklużjoni milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f'dan il-każ. Ir-raġunijiet għal tali dissens huma s-segwenti:

"Kif intqal hawn fuq, il-konsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f'dan il-każ hija bażata fuq sentenzi preċedenti tal-Qorti Kostituzzjonali. Minn naħa tagħhom, dawn is-sentenzi jidher li ġew ukoll ispirati fid-deċiżjoni tagħhom minn diversi sentenzi tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem. Fost l-oħrajn saret ukoll riferenza ampja għall-każijiet *Salduz v Turkey* [1] u *Panovits v Cyprus* [2] fost l-oħrajn.

"Bid-dovut rispett, l-esponent jemmen illi dawn id-deċiżjonijiet ġew segwiti mill-Qrati Maltin b'mod li l-prinċipji stabbiliti fihom ġew applikati b'mod li ma tawx biżżejjed piż għad-dettalji u ċ-ċirkostanzi partikolarissimi li dawn is-sentenzi ingħataw fihom[3] u ma ddistingwewx suffiċjentement dawn il-fatti minn dak li irriżulta fil-każijiet Maltin.

"Fil-każ preżenti l-imputata appellata kellha sitta u għoxrin sena meta rrilaxxjat l-istqarrija (ara ċ-ċertifikat tat-twelid a fol 9). Kienet persuna li kienet ilha bil-vizzju tad-droga u kienet ukoll diversi drabi misjuba ħatja minn dawn il-Qrati għal diversi reati (ara fedina penali a fol 5). Żgur għalhekk li meta seħħ dan l-interrogatorju, ma kienx l-ewwel darba li l-imputata appellata ġiet wiċċ imb' wiċċ m'uffiċjali tal-Pulizija u lanqas kien l-ewwel interrogatorju tagħha. Dan juri li hija ma kinitx xi novizza f'dan il-qasam u jirriżulta wkoll li minkejja l-opportunitajiet li dawn il-Qrati offrewlha biex ma tibqax tiddelinkwi u tħawwad fid-droga, hija evidentement ma tatx każ din il-klemenza ġudizzjarja. Dan qed jingħad minn qari tal-atti processwali u mhux minn dak mistqarr mill-imputata appellata fl-istqarrija tagħha.

"Mill-atti proċesswali bl-ebda mod ma jirriżulta li l-imputata appellata ġiet imċaħħda mid-dritt li tkun tista tikkonsulta ma' avukat. Fil-fatt dak iż-żmien verament li l-Liġi Maltija ma kinitx tipprovdi dritt ta' konsulenza legali qabel u/jew waqt interrogatorju b'mod espliċitu, fis-sens li l-Liġi li kienet tawtorizza tali konsulenza qabel l-interrogatorju

[1] App no 36391/02 (27 ta' Novembru 2008)
[2] App no 4268/04 (11 ta' Diċembru 2008)
[3] Kwantu għat-test sħiħ tal-każ ara : *Salduz v Turkey* : - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=turkey&sessionid=85568271&skin=hudoc-en.
Panovits v Cyprus : - http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=cyprus&sessionid=85718834&skin=hudoc-en

kienet għadha mhux fis-seħħ. Dan ma kienx il-każ kemm f'Salduz, kif ukoll fil-każ Panovits.

"Mill-banda l-oħra, hija fl-ebda mument l-imputata ma talbet li tinghata possibilita` li tikkonsulta ma' tali avukat. U b'hekk giet maħluqa sitwazzjoni fejn il-Pulizija m'offrewlhiex li tkun tista' tikkonsulta m'avukat qabel l-interrogatorju, u mill-banda l-oħra hija lanqas ma talbithom li tikkonsulta avukat. B'hekk ma jistax jingħad li f'xi mument ġiet miċħuda xi talba għall-assistenza legali – għax tali talba qatt ma saret. Fl-aħħar mill-aħħar kulħadd għandu dritt ġenerali t'assistenza legali. Fil-każijiet Salduz u Panovits il-Liġi kienet tipprovdi għal assistenza legali jew konsulta legali u din ma ġietx offruta fil-mument opportun. [4]

---

[4] Fil-każ Salduz, il-Liġi viġenti kienet is-segwenti (meħuda mill-full text judgment): -

The legislation in force at the time of the application

27. The relevant provisions of the former Code of Criminal Procedure (no. 1412), namely Articles 135, 136 and 138, provided that anyone suspected or accused of a criminal offence had a right of access to a lawyer from the moment they were taken into police custody. Article 138 clearly stipulated that for juveniles legal assistance was obligatory.

28. According to section 31 of Law no. 3842 of 18 November 1992, which amended the legislation on criminal procedure, the above-mentioned provisions were not applicable to persons accused of offences falling within the jurisdiction of the state security courts.

Fil-każ Panovits, il-Liġi viġenti kienet is-segwenti (meħuda mill-full text judgment): -

1. Domestic law

42. Section 8 of the Criminal Procedure Law, Cap. 155 provides as follows:

"Without prejudice to the generality of section 3 of this Law and without prejudice to the operation of section 5 of this Law the rules for the time being approved by Her Majesty's Judges of the Queen's Bench Division in England relating to the taking of statements by police officers (known as 'The Judges' Rules') shall apply to the taking of statements in the Colony as they apply to the taking of statements in England".

43. Section 13 of the Criminal Procedure Law, Cap. 155 provides, in so far as relevant, as follows:

"...Any [arrested] person while in custody shall be given reasonable facilities for obtaining legal advice, for taking steps to obtain bail and otherwise for making arrangements for his defence or release."

44. Rule II of the Judges' Rules provides as follows:

"As soon as a police officer has evidence which would afford reasonable grounds for suspecting that a person has committed an offence, he shall caution that person or cause him to be cautioned before putting to him any questions, or further questions, relating to that offence.

The caution shall be in the following terms:

'You are not obliged to say anything unless you wish to do so but what you say may be put into writing and given in evidence.' "

"Apparti minn hekk minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod l-imputata appellata ġiet imċaħħda minn xi aċċess għal dokumenti rigwardanti l-arrest tiegħu. Kontra dak li seħħ fil-każ Salduz, ir-reati li kienu ipotiżżati fil-konfront tiegħu ma kinux xi reati ta' natura politika jew li kienu jikkonċernaw sitwazzjoni partikolari ta' allegazzjonijiet ta' parteċipazzjoni f'organiżżazzjoni ritenuta terroristika mill-Gvern tal-pajjiż – u allura suġġett għal liġijiet u proċeduri drakonjani bħal dawk applikabbli f'każijiet relatati ma terroriżmu fi stati fejn dan il-fenomenu huwa preżenti b'mod qawwi bħal dak li kien fil-każ tat-Turkija. Il-każijiet tal-Qorti Ewropeja li jagħmlu riferenza għalihom diversi sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali Maltija kienu ferm differenti mill-każ odjern. In fatti fil-każ Salduz kien minorenni fiż-żmien tal-każ u kien hemm ukoll allegazzjoni ta' trattament ħażin tiegħu waqt l-interrogazzjoni kif ukoll illi l-istqarrija ingħatat meta allegatament kien imġiegħel u f'kuntest ta' reati li huma ta' natura politika b'konnessjoni terroristika. Lanqas kien hemm lok fil-każ preżenti t'intervent tal-Kumitat kontra t-Tortura (CPT) fit-Turkija bħal ma kien hemm fil-każ ta' Salduz.

"Minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod l-imputata ġiet trattata hażin, mhedda, imsawta jew li vjolenza ġiet użata kontra tagħha. M'hemmx provi li l-imputata appellata ipprotestat f'xi punt li din l-istqarrija ġiet meħuda minnu permezz ta' vjolenza, pressjoni jew maniġġi ossija « duress ». Apparti minn hekk ma jirriżultax li l-Pulizija b'xi mod intimidaw lill-imputata jew ġiegħlu lill-imputata tirrilaxxja stqarrija. Anzi kif ingħad aktar il-fuq l-imputata ma kinitx xi novizza għal din l-esperjenza kif ukoll li, minkejja l-opportunitajiet mogħtija lilha mill-Qrati Maltin, minflok irriformat ruħha hija baqgħet imkaħħla mal-vizzju tad-droga, minkejja li kellha erbat itfal x'tieħu ħsieb. U barra minn hekk, kienet pronta twassal id-droga lill-ex-partner tagħha fil-Faċilita` Korrettiva ta' Kordin! Dan ġie mistqarr u konfess minnha b'mod ċar u inekwivoku.

"Bid-dovut rispett, anke fiċ-ċirkostanzi partikolarissimi ta' Salduz u Panovits, il-Qorti Ewropeja tad-drittijiet tal-bniedem ma kinitx kategorika dwar l-applikabbilita` ta' dan id-«dritt» *tout court*. Kif ser jiġi muri, id-dritt t'assistenza legali qabel u/jew waqt interrogatorju mhux dritt assolut u apparti minn hekk il-Qorti trid tieħu kont taċ-**ċirkostanzi kollha tal-każ**, kif ukoll tal-proċeduri penali kollha – **inkluż** il-mod ta' kif ikun sar interrogatorju – inkluż il-mod ta' kif persuna tagħmel konfessjoni - għaliex anke dan huwa parti mill-proċess penali u dan id-dritt irid jiġi tenut in konsiderazzjoni fl-isfond tat-totalita` tal-proċeduri u mhux bażat biss fuq partijiet partikolari tal-proċeduri penali b'mod skonness minn mal-assjem tal-proċeduri penali kollha. Għalkemm l-istadju tal-interrogatorju huwa importanti, kif mistqarr f'Salduz, dan mhux l-uniku stadju fejn persuna tkun qed tipparteċipa fil-proċedura penali.

"Il-kwistjoni għalhekk f'dan il-każ hija li l-Qorti skartat kompletament l-istqarrija rilaxxjata mill-imputata appellata, magħmula quddiem il-pulizija, in kwantu skondha kienet vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem u dan fuq l-iskorta ta' każijiet imsemmija aktar il-fuq. Fl-umli fehma tal-esponent l-Qorti irrendiet l-istqarrija

inammissibbli mingħajr ma qieset il-mod ta' kif tali konfessjoni saret, il-proċeduri segwiti, u aktar importanti jekk tali konfessjoni kinitx magħmula skond il-Liġi ordinarja tal-pajjiż, kinitx magħmula volontarjament mill-imputata u jekk l-imputata riditx liberament li tagħmilha dik il-konfessjoni – minkejja li qabel għamlitlha kienet debitament imwissija dwar il-konsegwenzi li jitnisslu jekk hija tagħżel li titkellem fil-kuntest t'interrogatorju polizjesk.

"Jibqa l-fatt li l-imputata appellata għamlet konfessjoni inkondizzjonata: b'dettalji li huma sinifikanti għax korroborati minn terzi persuni wkoll. Din il-konfessjoni kienet magħmula minnha liberament u mhux minnu li tali konfessjoni saret konsegwenza ta' xi swat jew sforz minn naħa tal-Pulizija. Kienet ben konsapevoli minn dak li kienet qed tagħmel u ma kinitx tifla żgħir, vulnerabbli u bla difiża. Ifisser bifors li allura din il-konfessjoni –

(a) kienet magħmula kontra l-Liġi ?
(b) kienet tmur kontra d-drittijiet ta' smiegħ xieraq ?
(c) kienet għalhekk inammissibbli jew skartabbli bħala prova ?

"Il-Liġi Maltija, fil-Kodiċi Kriminali, tipprovdi regola sempliċi u sagrosanta li tgħid–

658. Kull ħaġa li imputat jew akkużat jistqarr, sew bil-miktub kemm ukoll bil-fomm, tista' tittieħed bi prova kontra min ikun stqarrha, kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi.

"Bid-dovut rigward, sa fejn jaf l-esponenti, dan l-artikolu għadu jinsab fil-Kodiċi Kriminali Malti u s'issa ma ġiex dikjarat inkostituzzjonali. Dan l-artikolu ma jagħmilx distinzjoni rigward **il-kuntest** fejn tali konfessjoni tiġi magħmula u minn min tiġi magħmula. Ma jagħmilx distinzjoni bejn sitwazzjoni fejn konfessjoni tkun magħmula minn persuna lill-Pulizija fi stadju t'investigazzjoni jew jekk tkun magħmula ma terzi persuni f'kuntest mhux investigattiv.

"L-enfażi ta' din il-Liġi sempliċi u ordinarja hija li konfessjoni, magħmula ma min u fejn magħmula, dment li hija magħmula b'mod ħieles, u dment li tkun magħmula skond dan l-artikolu, kif fil-fatt sar, għandu jkollha s-saħħa ta' prova favur jew kontra dak li jkun għamilha. Dment li din il-konfessjoni ossija stqarrija tkun magħmula mill-persuna li tirrilaxxjaha volontarjament u ma tkunx ġiet imġegħla jew meħuda b'theddid jew b'biza jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi tista tinġieb bi prova. Il-Liġi ma tridx li persuna tkun **imġiegħla** li tagħmel konfessjoni – ċioe` biex tkun valida trid tkun konfessjoni **magħmula bir-rieda ħielsa u konsapevoli** tagħha – irrispettivament fejn, ma min u meta tkun saret din il-konfessjoni.

"Għalhekk għaliex konfessjoni magħmula minn persuna quddiem uffiċjal tal-pulizija, meta din il-konfessjoni tkun magħmula b'mod volontarju, ħieles, mingħajr pressjoni, theddid, biża, wegħdiet jew twebbil ta' vantaġġi saret illum, kważi *per definizione, per se e in se* kontra l-Liġi u vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem?

"Jekk persuna ma tkunx ikkonsultat ma' avukat qabel ma tkun għamlet konfessjoni, dan il-fatt *per se e in se*, kemm jista jwassal biex tali konfessjoni tkun ritenuta li tkun ingħatat **kontra** l-Liġi u kontra r-rieda ta' dak li jkun?

"U jekk persuna tkun għamlet tali konfessjoni lill-Pulizija, **wara** li l-persuna li tkun għamlet din il-konfessjoni tkun:

(a) ġiet **minn qabel ma fetħet ħalqha u għamlet il-konfessjoni, imwissija direttament, personalment u verbalment mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn** – ergo imwissija verbalment u bi kliem li jinftiehem minn min ikun ser jinterrogaha bid-dritt tagħha tas-silenzju assolut; fil-fatt l-imputata appellata iffirmat stqarrija fejn hemm imniżżel li "*M'intix obbligat li titkellem sakemm ma tkunx tixtieq li titkellem, imma dak li tgħid jista` jinġieb bhala prova";*
(b) ġiet imwissija wkoll li fil-każ li tagħżel li titkellem, dak li tgħid ikun jista jinġieb bi prova;
(c) l-istess persuna tistqarr li "*Niddikjara li din l-istqarrija għamiltha jien volontarjament u ma ġietx imgieghla jew meħuda b'theddid jew biza, jew b'weghdiet jew bi twebbil ta' xi vantaggi, u wara li qrajtha jien stess nagħżel li niffirma*".
(d) l-istess persuna li fl-ebda mument ma tkun talbet għal assistenza legali jew konsulta legali;
(e) ma ġietx miċħuda mill-Pulizija ebda dritt t'assistenza legali, kemm għaliex ma talbitx għal tali assistenza, kif ukoll għaliex il-Liġi viġenti dak iż-żmien ma kinitx tobbliga lill-Pulizija li **jinfurmaw** ukoll lill-persuna indagata b'dan id-dritt;
(f) ma tkunx ikkontestat l-istess stqarrija minħabba li kienet meħuda kontra jew bi vjolazzjoni tal-artikoli tal-Liġi ordinarja;

ifisser neċessarjament u bilfors li din il-konfessjoni hekk magħmula f'kuntest investigattiv hija vjolattiva tad-dritt ta' smiegħ xieraq u li bħala konsegwenza t'hekk hija inammissibbli bi prova fil-kumplament tal-proċeduri legali a karigu ta' dik il-persuna?

"U jekk persuna indagata, **wara** li tkun debitament **imwissija direttament, personalment u verbalment** mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn **u** li jekk titkellem dak li tgħid ikun jista jinġieb bi prova, **u qabel** ma tibda titkellem u jew twieġeb għall-mistoqsijiet li jsirulha mill-Pulizija, **u li minkejja din it-twissija espliċita u qabel tibda titkellem mal-Pulizija**, xorta waħda **tagħżel liberament** li titkellem u tistqarr ħtijietha, il-fatt li ma tkunx tkelmet jew ottjeniet parir legali qabel jew waqt l-interrogatorju, ifisser li ***per necessita`*** **dak li tkun stqarret liberament wara d-debita twissija ikun inammissibbli bħala prova** u dan anke jekk hija tkun ġiet imwissija fi kliem sempliċi bid-dritt tas-silenzju biex ma tinkriminax lilha nnifisha mill-istess persuna li tkun qed tinvestigaha?

"Fil-każ Panovits il-Qorti Ewropeja kellha xenarju simili. Iżda l-problema li dik il-Qorti ravviżat ma kienx daqstant li din it-twissija kienet insuffiċjenti, daqskemm il-kuntest li fih ingħatat fil-każ ta minorenni setgħet ma kinitx biżżejjed. Il-Qorti Ewropeja qalet hekk : -

"'74. Concerning the applicant's complaint as to his right to remain silent, the Court notes that the Government maintained that the applicant had been cautioned in accordance with domestic law both at the time of his arrest and before his written statement had been taken. The applicant did not dispute this. The Court notes that in accordance with domestic law the applicant was told that he was not obliged to say anything unless he wished to do so and that what he said could be put into writing and given in evidence in subsequent proceedings (see paragraph 44 above). The Court finds, given the circumstances of the present case, in which the applicant had been underage and was taken for questioning without his legal guardian and without being informed of his right to seek and obtain legal representation before he was questioned, that it was unlikely that a mere caution in the words provided for in the domestic law would be enough to enable him to sufficiently comprehend the nature of his rights.'

"Fl-umli fehma tal-esponent, dan huwa ferm differenti mill-każ preżenti.

"Fl-umli fehma tal-esponent, konfessjoni li tkun saret mingħajr ma tkun saret konsulta legali qabel jew waqt tali konfessjoni, ma jfissirx **awtomatikament, u a priori, il-presunzjoni tal-ksur ta' drittijiet tal-bniedem u l-konsegwenti inammissibbilita` tal-konfessjoni magħmula.**

"Bir-rispett kollu, hemm differenza bejn il-każ prezenti għal każ ta' Salduz u Panovits u t-trattament li kien allegatament sofrew Salduz u Panovits fil-każ tagħhom. Biss biss, Salduz kien ingħata ittra bid-drittijiet tiegħu u l-kuntatt uman miegħu kien wieħed allegatament inqanqal. Panovits kien f'sitwazjoni li l-pulizija allegatament eżercitaw pressjoni u maniġġi fil-konfront tiegħu biex jinduċuh jammetti. Ma kienx hekk f'dan il-każ preżenti.

"Dan qed jingħad għaliex bħala prinċipju ma jeżisti l-ebda dritt fundamentali t'assistenza legali iżda jeżisti biss dritt fundamentali ta' smiegħ xieraq meta bniedem ikun akkużat b'reat kriminali. Huma l-proċeduri u l-proċedimenti penali fit-totalita` tagħhom li għandhom jiġu mistħarġa biex wieħed jiddetermina jekk persuna tkunx ingħatat dritt ta' smiegħ xieraq effettiv fil-prattika. Kull meta l-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem sabet li kien hemm ksur tad-dritt ta' smiegħ xieraq minħabba n-nuqqas t'assistenza minn avukat waqt l-interrogazzjoni mill-pulizija, dejjem ikkwalifikat il-ġudizzju tagħha u qalet li jekk eventwalment il-persuna ma kienx ser ikollha smiegħ xieraq fil-proċeduri kriminali, allura l-persuna għandu dritt ikun assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni. L-esponenti jissottometti illi ċertament illi mhux il-każ illi din il-Qorti Ewropea qalet li jekk persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni, allura awtomatikament dik il-persuna sofriet ksur ta' dritt ta' smiegħ xieraq.

"Id-dritt ta' smiegħ xieraq irid ikun evalwat fir-rigward tat-totalita' tal-proċedura u mhux fir-rigward ta' mumenti partikolari minnha bħal ma sar f'dawn il-proċeduri fejn il-Qorti qed tiffoka biss fuq l-istadju tal-interrogazzjoni meta rrilaxxjat l-istqarrija. L-esponent jissottometti illi d-dritt ta' smiegħ xieraq ma jistax ikun evalwat biss fir-rigward ta'

mumenti li seħħew qabel ir-rikorrent effettivament tresqet bħala akkużata. Dan il-prinċipju kien stabbilit fil-każ fl-ismijiet *Imbroscia vs. Switzerland*.[5]

"L-imputata ma kinitx xi persuna minorenni vulnerabbli meta għamlet din il-konfessjoni. Minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod hija setgħet ħassitha intimidita mill-preżenza tal-pulizja meta tat l-istqarrija tagħha – saħansitra kellha preċedent penali. Dan huwa differenti mill-każ mibdi bir-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet *Pulizija vs Alvin Privitera.*[6] Ix-xebh li hemm ma dan il-kaz, huwa li f'dan il-każ, il-prova **principali** li hemm kontra tal-imputata hija l-konfessjoni **libera** tagħha. Iżda ix-xebh ma jmurx ferm oltre minn dan. Apparti minn hekk f'dan il-każ preżenti kien hemm xiehda oħrajn li jikkorroboraw partijiet minn dak mistqarr mill-imputata appellata fl-istqarrija tagħha.

"Sa fejn jaf l-esponenti, id-dritt tal-konsulta legali jew assistenza legali qabel u waqt interrogazzjoni mhux dritt fundamentali li huwa rikonoxxut bħala assolut. Sa fejn jaf l-esponenti ukoll dritt assolut huwa dak naxxenti per eżempju mill-artikolu 3 tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali[7]. Dan il-prinċipju ma japplikax għad-drittijiet l-oħra, inkluż dawk misjuba fl-artikolu 6 ta' din il-Kovenzjoni Ewropeja – liema artikolu huwa s-sies tal-każistika riċenti li fuqha jistrieħu gran parti tal-ilmenti kostituzzjonali hawn fuq riferiti.

"Apparti minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem **Salduz vs. Turkey** ġie stabbilit illi l-Artikolu 6 ma jipprovdix b'mod espliċitu u espress li persuna tkun assistita minn avukat **waqt l-istadju** tal-interrogazzjoni u konsegwentement tali assistenza tista' tkun waħda ristretta u tali restrizzjoni trid tiġi interpretata fil-kuntest tal-proċeduri penali fl-intier tagħhom. In fatti, il-Qorti Ewropeja osservat illi :

'50. The Court reiterates that, even if the primary purpose of Article 6, as far as criminal proceedings are concerned, is to ensure a fair trial by a "tribunal" competent to determine "any criminal charge", it does not follow that the Article has no application to pre-trial proceedings. Thus, Article 6 - especially paragraph 3 – may be relevant before a case is sent for trial if and so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced by an initial failure to comply with its provisions (Imbrioscia, cited above, § 36). As the Court has already held in its previous judgments, the right set out in paragraph 3 (c) of Article 6 of the Convention is one element, amongst others, of the concept of a fair trial in criminal proceedings contained in paragraph 1 (Imbrioscia, cited above, § 37, and Brennan, cited above, § 45).

---

[5] App no 13972/88 (24 ta' Novembru 1993) 'The manner in which article 6 (1) and 3 (c) is to be applied during the preliminary investigation depends on the special features of the proceedings involved and on the circumstances of the case. In order to determine whether the aim of Article 6 – a fair trial – has been achieved, regard must be had to the entirety of the domestic proceedings conducted in the case'

[6] Qorti Kostituzzjonali fil-11 ta' April, 2011

[7] Ara : *SAADI vs Italy,* App no 37201/06 (28 ta' Frar 2008)

‘51. The Court further reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial (Poitrimol v. France, 23 November 1993, § 34, Series A no. 277-A, and Demebukov v. Bulgaria, no. 68020/01, § 50, 28 February 2008). Nevertheless, Article 6 § 3 (c) does not specify the manner of exercising this right. It thus leaves to the Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial systems, the Court's task being only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to “guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective” and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused (Imbrioscia, cited above, § 38).

‘52. National laws may attach consequences to the attitude of an accused at the initial stages of police interrogation which are decisive for the prospects of the defence in any subsequent criminal proceedings. In such circumstances, Article 6 will normally require that the accused be allowed to benefit from the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation. However, this right has so far been considered capable of being subject to restrictions for good cause. The question, in each case, has therefore been whether the restriction was justified and, if so, whether, in the light of the entirety of the proceedings, it has not deprived the accused of a fair hearing, for even a justified restriction is capable of doing so in certain circumstances (see John Murray, cited above, § 63; Brennan, cited above, § 45, and Magee, cited above, § 44).

‘53. These principles, outlined in paragraph 52 above, are also in line with the generally recognised international human rights standards (see paragraphs 37-42 above) which are at the core of the concept of a fair trial and whose rationale relates in particular to the protection of the accused against abusive coercion on the part of the authorities. They also contribute to the prevention of miscarriages of justice and the fulfilment of the aims of Article 6, notably equality of arms between the investigating or prosecuting authorities and the accused.

‘54. In this respect, the Court underlines the importance of the investigation stage for the preparation of the criminal proceedings, as the evidence obtained during this stage determines the framework in which the offence charged will be considered at the trial (Can v. Austria, no. 9300/81, Commission's report of 12 July 1984, § 50, Series A no. 96). At the same time, an accused often finds himself in a particularly vulnerable position at that stage of the proceedings, the effect of which is amplified by the fact that legislation on criminal procedure tends to become increasingly complex, notably with respect to the rules governing the gathering and use of evidence. In most cases, this particular vulnerability can only be properly compensated for by the assistance of a lawyer whose task it is, among other things, to help to ensure respect of the right of an accused not to incriminate himself. This right indeed presupposes that the prosecution in a criminal case seek to prove their case against the accused without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused (see Jalloh v. Germany [GC], no. 54810/00, § 100, ECHR 2006-..., and Kolu v. **Turkey**, no. 35811/97, § 51, 2 August 2005). Early access to a lawyer is part of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished

the very essence of the privilege against self-incrimination (see, mutatis mutandis, Jalloh, cited above, § 101). In this connection, the Court also notes the recommendations of the CPT (paragraphs 39-40 above), in which the committee repeatedly stated that the right of a detainee to have access to legal advice is a fundamental safeguard against ill-treatment. Any exception to the enjoyment of this right should be clearly circumscribed and its application strictly limited in time. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies.

‘55. Against this background, the Court finds that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently “practical and effective” (see paragraph 51 above) Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6 (see, mutatis mutandis, Magee, cited above, § 44). The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.

(b) Application of the above principles in the present case

‘56. In the present case, the applicant's right of access to a lawyer was restricted during his police custody, pursuant to section 31 of Law no. 3842, as he was accused of committing an offence falling within the jurisdiction of the State Security Courts. As a result, he did not have access to a lawyer when he made his statements to the police, the public prosecutor and the investigating judge respectively. Thus, no other justification was given for denying the applicant access to a lawyer than the fact that this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions. As such, this already falls short of the requirements of Article 6 in this respect, as set out at paragraph 52 above.

‘57. The Court further observes that the applicant had access to a lawyer following his detention on remand. During the ensuing criminal proceedings, he was also able to call witnesses on his behalf and had the possibility of challenging the prosecution's arguments. It is also noted that the applicant repeatedly denied the content of his statement to the police, both at the trial and on appeal. However, as is apparent from the case file, the investigation had in large part been completed before the applicant appeared before the investigating judge on 1 June 2001. Moreover, not only did the İzmir State Security Court not take a stance on the admissibility of the applicant's statements made in police custody before going on to examine the merits of the case, it also used the statement to the police as the main evidence on which to convict him, despite his denial of its accuracy (see paragraph 23 above). In this connection, the Court observes that in convicting the applicant, the İzmir State Security Court in fact used the evidence before it to confirm the applicant's statement to the police. This evidence included the expert's report dated 1 June 2001 and the statements of the other accused to the police and the public prosecutor. In this respect, however, the Court finds it striking that the expert's report mentioned in the judgment of the first-instance court was in favour of the applicant, as it stated that it could not be established whether the handwriting on the banner matched the applicant's (see paragraph 15

above). It is also significant that all the co-defendants, who had testified against the applicant in their statements to the police and the public prosecutor, retracted their statements at the trial and denied having participated in the demonstration.

‘58. Thus, in the present case, the applicant was undoubtedly affected by the restrictions on his access to a lawyer in that his statement to the police was used for his conviction. Neither the assistance provided subsequently by a lawyer nor the adversarial nature of the ensuing proceedings could cure the defects which had occurred during police custody. However, it is not for the Court to speculate on the impact which the applicant's access to a lawyer during police custody would have had on the ensuing proceedings.

‘59. The Court further recalls that neither the letter nor the spirit of Article 6 of the Convention prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial (see Kwiatkowska v. Italy (dec.), no. 52868/99, 30 November 2000). However, if it is to be effective for Convention purposes, a waiver of the right to take part in the trial must be established in an unequivocal manner and be attended by minimum safeguards commensurate to its importance (see Sejdovic v. Italy [GC], no. 56581/00, § 86, ECHR 2006-...; Kolu, cited above, § 53, and Colozza v. Italy, 12 February 1985, § 28, Series A no. 89). Thus, in the present case, no reliance can be placed on the assertion in the form stating his rights that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see paragraph 14 above).

‘60. Finally, the Court notes that one of the specific elements of the instant case was the applicant's age. Having regard to a significant number of relevant international law materials concerning legal assistance to minors in police custody (see paragraphs 32-36 above), the Court stresses the fundamental importance of providing access to a lawyer where the person in custody is a minor.

‘61. Still, in the present case, as explained above, the restriction imposed on the right of access to a lawyer was systematic and applied to anyone held in police custody, regardless of his or her age, in connection with an offence falling under the jurisdiction of the state security courts.

‘62. In sum, even though the applicant had the opportunity to challenge the evidence against him at the trial and subsequently on appeal, the absence of a lawyer while he was in police custody irretrievably affected his defence rights.’

“Inoltre, il-problema prinċipali fil-każ Panovits kienet li l-istqarrija tiegħu li ġiet kontestata immedjatament minn Panovits, ġiet ritenuta ammissibbli mill-Qorti Ċiprijota. Fil-fatt il-Qorti Ewropeja, iddeċidiet is-segwenti :

‘75. Lastly, the Court considers that although the applicant had the benefit of adversarial proceedings in which he was represented by the lawyer of his choice, the nature of the detriment he suffered because of the breach of due process at the pre-trial stage of the proceedings was not remedied by the subsequent proceedings, in which his confession was treated as voluntary and was therefore held to be admissible as evidence.

'76. In this connection the Court notes that despite the fact that the voluntariness of the applicant's statement taken shortly after his arrest was challenged and formed the subject of a separate trial within the main trial, and although it was not the sole evidence on which the applicant's conviction was based, it was nevertheless decisive for the prospects of the applicant's defence and constituted a significant element on which his conviction was based. It is indicative in this respect that the Supreme Court found that throughout the course of the first-instance proceedings the applicant had consistently tried to negate his initial statement, an approach which had a great impact on the court's assessment of his credibility.'

"Huwa evidenti li dan id-dritt irid jiġi meħud fid-dawl tal-proċeduri penali kollha meħuda fil-konfront ta' persuna. L-esponent ma jiskantax li dak li ġie deċiż f'dan il-każ Salduz kien vjolattiv tad-drittijiet fundamentali **fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' Yusuf Salduz : -**

(a) fid-dawl ta' dak li kien mixli bih,
(b) fid-dawl tal-kuntest politiku u terroristiku li nstab fih,
(c) fid-dawl tal-mod kif sar l-interrogatorju tiegħu,
(d) fid-dawl taċ-ċaħda tad-dritt tal-assistenza legali, meta dan id-dritt kien applikabbli,
(e) fid-dawl tal-fatt li kien hemm allegazzjonijiet serji t'abbuż mill-uffiċjali tal-pulizija,
(f) allegazzjonijiet ta' allegazzjoni ta' trattament ħażin minn naħa tal-pulizija,
(g) fid-dawl t'allegazzjonijiet li kien ġie imġiegħel jirrilaxxja l-istqarrija konfessorja.

"Il-kliem użati mill-Grand Chamber f'dan il-każ għandu jiġi imwieżen sew u mgħarbel aktar u aktar. U l-istess jgħodd għall-każ Panovits. Il-konsegwenzi t'applikazzjoni indiskriminata, maqtugħa mill-kuntest fattwali li fih ingħataw dawn is-sentenzi, jista jwassal biex il-bilanċ delikat eżistenti bejn il-ħarsien tad-drittijiet tal-bniedem fil-każ partikolari, u l-interess tas-soċjeta` li tiġi protetta mill-kummissjoni ta' reati kriminali serji, jiġi preġudikat serjament.

"Daqskemm għandu jkun hemm rispett lejn il-ħarsien tad-drittijiet individwali, hekk ukoll għandu jkun hemm ħarsien bir-reqqa u b'kuxjenza għad-drittijiet taċ-**<u>ċittadini onesti</u>** li ma jagħmlux minn ħajjithom missjoni ta' delinkwenza; ta' dawk li jridu **<u>bi dritt jgħixu fi stat ta' dritt</u>**, u mhux fi stat fejn min jistqarr reati serji, f'kuntest fejn meta jkun stqarr hekk kien jaf sewwasew x'kien qed jgħid u jagħmel, jirnexxielu jiffrankaha b'detriment għall-interess tas-soċjeta` li tara ċ-ċertezza fl-applikazzjoni tad-dritt u fiċ-ċertezza tal-applikazzjoni tas-sanzjoni tal-Liġi fejn din tkun mistħoqqa.

"Il-Qrati tal-Ġustizzja qegħdin hemm biex jipproteġu d-Dritt u ma jistgħux iħallu l-imgħawweġ jibqa' għaddej minn fuq min jistħoqlu u jrid jgħix fid-dritt. Għaliex jekk min pależament jiddelinkwi u pależament jistqarr li jiddelinkwi, ma jiġix ritenut responsabbli

ta' għemilu minn dawn il-Qrati, xi protezzjoni jifdallu ċ-ċittadin Malti onest u osservanti tad-dritt kontra dawk li għall-interessi individwalistiċi tagħhom jagħżlu li jagħmlu minn ħajjithom missjoni ta' delinkwenza u kriminalita` kemm regolarment jew okkażjonalment?

"Id-dritt ta' smiegħ xieraq f'kull każ individwali huwa importanti u sagrosant. Pero` daqstant huwa importanti li dan id-dritt ma jiġix interpretat b'mod laxk u radikali u liberali żżejjed għaliex altrimenti l-prezz li din is-soċjeta` jkollha tħallas ikun għoli u qares: għaliex meta ċittadin jara li persuna li tiddelinkwi u tistqarr ħtijetha ma tħallasx għal egħmilha delinkwenti, dan iċ-ċittadin onest jibda jitlef il-fiduċja tiegħu fis-saltna tad-dritt u jibda jara li 'crime pays'. Dan huwa prospett ikrah ħafna għall-ġid tal-komunita u c-cittadinanza onesta u hielsa.

"Hawnhekk dak li qed jiġi mhedded huwa s-saltna tad-dritt li qed jiġi ssagrifikat fuq l-altar tal-kollettivita' ad omaġġ tal-ispirtu liberali-individwalistiku li ma jqis fil-fond l-impatt fit-tul ta' tali miżuri. Il-protezzjoni tad-drittijiet individwali huwa meħtieġ u indispensabbli iżda għandu jkun limitat jew f'ċerti każijiet imrażżan jekk il-ħtieġa tal-**ġid komuni** tkun teħtieġ dan għall-ġid tal-komunita` kollha. U għandhom ikunu dawn il-Qrati wkoll li jħarsu dan il-ġid komuni.

"Jekk tali bilanċ jintilef, ma hemmx għalfjen is-soċjeta` tiskanta jew tehodha bi kbira li jkun hemm reati serji bħal dawn li jibqgħu imputniti. U l-lanqas ikollha għalfejn tiskanta jekk fil-Faċilita` Korrettiva ta' Kordin minflok in-nies jirriformaw ruħhom jispiċċaw joħorġu minn hemm fi stat agħar minn dak li jkunu daħlu fih.

"Bid-dovut rispett fin-nuqqas taċ-ċirkostanzi partikolarissimi tal-każ ta' Yusuf Salduz jew Andreas Kyriakou Panovits, jista' wieħed jgħid serenament li fil-każ in eżami hemm l-istess estremi sabiex il-prinċipji imsemmija f'dawn il-każijiet japplikaw ukoll bl-istess mod identiku u indiskriminat fil-każ ta' Michelle Bugeja meta l-fatti u ċ-ċirkostanzi kienu għal kollox differenti?

"Fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja mogħtija fil-31 ta' Marzu 2009 fl-ismijiet *Plonka vs. Poland* ġie ritenut illi:

The Court reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial. Nevertheless Article 6 (3) (c) does not specify the manner of exercising this right. It leaves to Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial system, the Court's task being

only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused.

"Fil-każ preżenti allura, il-Pulizija Maltija, anke fi żmien qabel ma daħal fis-seħħ id-dritt tal-assistenza u konsulenza legali tat it-twissija direttament, personalment u verbalment lill-imputata li għandha d-dritt li ma tgħid xejn – (ergo imwissija bid-dritt tas-silenzju assolut) u ġiet imwissija wkoll li fil-każ li tagħżel li titkellem, dak li tgħid ikun jista' jinġieb bi prova (u għalhekk il-konsegwenza li tista' tinkrimina ruħha). Ifisser għalhekk li per forza li jekk il-persuna mistħarġa xorta tagħżel wara tali twissija li titkellem, ikun hemm ksur tad-drittijiet tal-bniedem u li dik il-konfessjoni tagħha (dment dejjem li tkun ingħatat liberament u volontarjament wara tali twissija) tkun vizjata b'difett proċedurali u sostantiv?

"Fl-umli fehma tal-esponent, ċerti prinċipji legali li m'humiex assoluti, mogħtija minn liema Qorti jkunu mogħtija, **ma jistgħux u ma għandhomx** jiġu applikati bl-istess mod u f'kull każ indiskriminatament, indipendentement mill-kuntest tal-każ, mill-isfond tal-fatti tal-każ u miċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ. Il-Ġustizzja trid issir b'riferenza għal fattispecie partikolari u tapplika d-dritt għal dawk il-fattispecie partikolari – u l-Ġustizzja trid issir filwaqt li tidher li qed issir. Altrimenti ma jkunx qiegħed isir eżerċizzju t'amministrazzjoni ta' Ġustizzja - li jieħu kont kemm tad-drittijiet tal-persuna suspettata jew akkużata kif ukoll tas-soċjeta Maltija li għandha interess li tara li reati kriminali (anke meta ammessi u konfessi skond il-Liġi) - jiġu mrażna.

"Minflok, ikun qed isir eżerċizzju li jmur dijametrikament kontra dak imsemmi mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza tagħha hawn fuq ċitata in re Plonka – għaliex 'it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused'.

"Id-dritt tal-assistenza legali huwa importanti. Pero` ma jfissirx li huwa assolut. Ma jfissirx li jekk ma jkunx ingħata (u lanqas mitlub) allura kwalunkwe konfessjoni, fi kwalunkwe kuntest, tkun ivvizjata għaliex meħuda bi ksur tad-drittijiet fundamentali. Dan l-argument huwa wieħed assolutista, li jista jwassal għal eżerċizzju alkwantu demagoġiku u ideoloġiku li huwa aktar teoriku aktar milli prattiku u effettiv.

"Fil-każ in disamina, il-Qorti tal-Maġistrati waslet biex tagħti s-sentenza finali u liberatorja, wara li skartat kompletament l-istqarrija tal-imputata appellata mingħajr ma qieset kont **taċ-ċirkostanzi kollha** li fihom din il-konfessjoni ġiet rilaxxjata. Applikat il-prinċipji legali li ħarġu mill-każijiet Maltin (eż. Privitera u oħrajn) u tal-Qorti Ewropeja (eż. Salduz, Panovits, u oħrajn), f'kuntest ta' ċirkostanzi kompletament differenti. Minflok rat u indagat it-totalita` tal-proċeduri li waslu għal dik il-konfessjoni, u l-mod ta'

kif sar l-interrogatorju u l-mod ta' kif dik l-istqarrija ġiet mogħtija, u l-forma mentis speċifiku tal-imputata appellata, straħet biss fuq il-punt waħdieni – ċioe` n-nuqqas ta' konsulenza u assistenza legali bħala l-bażi għall-iskartar komplet tal-konfessjoni.

"L-esponent jistaqsi – f'każ li dik il-konfessjoni saret ma' persuna jew persuni oħrajn (f'kuntest li meta għamlet tali konfessjoni l-imputata ma kinitx assistita minn avukat) – kien iwassal ukoll għall-inammissibbilita` tal-prova tal-persuna li tkun saret il-konfessjoni libera magħha dwar il-kommissjoni tar-reati de quo?? Dan ikun verament paradoss għaliex meta persuna ma tkunx imwissija fuq il-konsegwenza tal-konfessjoni tagħha mat-terz (mingħajr ma l-konfessant ikun ottjena parir legali) dan it-terz ikun jista validament jinġieb bi prova kontra l-konfessant, mentri fil-każ li l-konfessant jiġi mwissi mill-uffiċjal tal-pulizija dwar il-konsegwenza tal-fatt li jekk jitkellem dak li jkun ser jgħid jista' jinġieb bi prova kontra tiegħu, qabel ma l-konfessant jagħmel il-konfessjoni, dan il-kuntest iwassal għall-inammissibilita` ta' dak konfessat f'każ li ma jkunx hemm l-assistenza legali preċedenti jew konkomitanti l-konfessjoni. Bir-rispett kollu dan huwa kontro-sens.

"L-interpretazzjoni li qed tingħata minn dawn il-Qrati li tali konfessjonijiet għalkemm mhux sfilzati mill-atti pero` jiġu xorta waħda skartati għaliex preżunti vjolattivi tad-drittijiet tal-bniedem għal smiegħ xieraq, ixxejjen il-prinċipju fundamentali proċedurali Malti misjub fl-artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali – artikolu li jiffoka fuq l-importanza tal-konfessjoni u fuq il-qofol ta' dak li jsawwar il-konfessjoni – u li fuqha tali konfessjoni tkun tistrie] u ċioe` t-test ċentenarju tal-volontarjeta`, tal-espressjoni tar-rieda ħielsa tal-individwu u ċjoe` « *kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi* ». Dan huwa l-għerf tal-Liġi proċedurali Maltija li qatt ma kien mibdul s'issa sa' mill-10 ta' Ġunju 1854 lil hawn.

"Fl-umli fehma tal-esponent l-effett legali ta' dan l-artikolu, magħqud mal-fatt li l-imputata appellata kienet ġie espliċitament imwissija bil-konsegwenzi fil-każ li titkellem mal-pulizija (anke jekk hija tkun tkellmet mingħajr il-preżenza tal-avukat tagħha), u minkejja tali twissija hija liberament għażlet li tkompli titkellem mal-Pulizija iwassal sabiex tali prova ma għandhiex tiġi ritenuta bħala prova legalment valida, produċibbli, ammissibbli u rilevanti għal fini tal-kumplament tal-proċeduri legali li jsegwu minn hemmhekk flimkien ma provi oħrajn li tresqu f'dan il-każ.

"Dawn il-prinċipji flimkien, meta ġew imħadma sewwa u b'diliġenza mill-uffiċjali investigattivi f'dan il-każ, għandhom ixejnu l-biża' li l-imputata appellata setgġet kienet f'posizzjoni vulnerabbli, u setgħet b'xi mod tinkrimina lilha nnifisha mingħajr ma kienet taf bil-konsegwenzi fil-każ li tagħżel li titkellem. Kif jgħid tajjeb l-Ingliż, « *pre-warned,*

pre-armed ». U hekk ġara f'dan il-każ. L-imputata appellata kienet ġiet « *pre-warned* » mill-uffiċjal investigattiv. Hija għażlet li tikkollabora u tgħin lill-Pulizija minkejja dan. U għalhekk ukoll għażlet liberament u volontarjament li tikkonfessa l-involviment tagħha f'dan ir-reat, konsapevoli mhux biss li kellha d-dritt tas-silenzju, iżda wkoll li kull kelma li kienet sertjgħid kienet ser tinġieb bi prova. U xorta għażlet li titkellem. Dik kienet l-għażla libera tal-persuna. Eżerċizzju ta' dritt bażiku u fundamentali ieħor ta' din il-persuna – id-dritt tal-liberta` tal-espressjoni – liberta` li persuna tiddikjara dak li tħoss li għandha tiddikjara anke quddiem l-uffiċjali tal-Pulizija, jekk ħassitha li għandha tagħmel hekk. Dak hu d-dritt li hija riedet teżerċita ; dak huwa d-dritt li eżerċitat minkejja t-twissijiet li ngħatat. U issa pero` ma jistax ikun li għax għamlet dan u issa kellha ripensament, il-prosekuzzjoni tiġi ppenalizzata fejn il-prosekuzzjoni ma kkommettiet ebda nuqqas – la proċedurali u lanqas sostantiv.

"Fl-umli fehma tal-esponent kien ghalhekk ukoll li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) naqset milli tevalwa sewwa sew ic-cirkostanzi kollha partikolri ta' dan il-każ u l-isfond kollu li fih ingħatat din il-konfessjoni tal-imputata appellata. Illi b'kull dovut rispett il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha tiddeċiedi l-piż tal-prova stabbilita bl-istqarrija tenut kont ukoll tad-decide fis-sentenza kostituzzjonali in re Privitera li speċifikatament talbet il-prosegwiment tal-kawża skond il-Liġi u l-validita` u l-ammissibilita` tal-istqarrija tiġi meqjusa mill-Qorti penali f'dak id-dawl. Meta l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) skartat l-istqarrija minħabba l-leżjoni, effettivament hi marret kontra s-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali.

"Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha tanalizza jekk il-prova kontessorja fl-istqarrija (tenut kont tal-mod kif saret u l-isfond kollu li ġie spjegat aktar il-fuq) setgħetx twassal għal sejbien ta' ħtija o meno tal-imputata filwaqt li tieħu in konsiderazzjoni l-allegata leżjoni fid-drittijiet tagħha (jekk kien hemm) li setgħet b'xi mod ivvizjat dak li l-imputata appellata stqarret hemmhekk. Kwindi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha ssaqsi lilha nnifsiha x'effett seta` kellu l-fatt li l-imputata appellata irrilaxxat l-istqarrija mingħajr ma kienet assistita minn avukat u kif dan il-fatt seta' jinfluixxi fuq il-volontarjeta ` tal-istqarrija tal-istess appellata.

"Illi billi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) skartat l-istqarrija minħabba l-allegata leżjoni, l-apprezzament tal-provi kif kien pretiż minnha li tagħmel ma sarx u dan peress li f'ebda mod m'apprezzat il-kontenut tal-istqarrija miġjuba quddiemha irrispettivament tal-fatt li għażlet li tirritjeni dan id-dokument bħala parti mill-provi fil-każ innifsu konsiderando wkoll li din l-istqarrija kienet finalment ittieħdet skond il-ligi[8] in vigore dak iż-żmien u li

[8] Artikolu 658 tal-Kodici Kriminali.

permezz ta' ġurisprudenza nostrana konsiderando l-ammisjoni fiha, titqies ukoll bħala l-prova reġina.[9]

"Apparti minn hekk għalkemm huwa minnu li fis-seduta tad-9 ta' Diċembru, 2011 ġie verbaliżżat mid-difiża u l-prosekuzzjoni li fil-kawża odjerna ma hemmx provi ohra ħlief l-istqarrija tal-imputata meħuda fl-2006, dan ma kienx għal kollox korrett u seta' żvija lill-Qorti tal-Maġistrati (Malta). Minkejja l-eżistenza ta' dan il-verbal, jirriżulta ċar mill-atti li fil-fatt kien hemm ukoll ix-xhieda mhux biss tal-Ispettur Nadia Lanzon u tal-Ispettur Dennis Theuma, iżda wkoll dik tal-Gwardjani tal-Ħabs li fil-fatt jikkorroboraw bis-sħiħ dak mistqarr mill-imputata appellata fl-istqarrija tagħha.

"C.O. Dorianne Giorgieva a fol 12 tistqarr li fit-22 ta' Novembru, għall-ħabta tat-2:45 kienet għamlet search fuq l-imputata u wara li daħlet tara priġunier fil-ħabs minn fuq il-monitor rawha tagħmel mossa b'idejha fil-qalziet, tressaq l-id fil-qalziet, l-id tal-prigunier Mario Buhagiar.

"C.O. 11 Godwin Agius a fol 15 stqarr li fit-22 ta' Novembru, 2006 kien irċieva telefonata mid-debituri li kien hemm movimenti suspettużi waqt *contact visit* bejn Mario Buhagiar u Michelle Bugeja. Meta marru fuq il-post, Mario Buhagiar kellu xi ħaġa f'idu li tefagħha f'ħalqu.

"C.O. Conrad Saliba li xehed b'mod simili ghal dak mistqarr minn C.O. 11 Godwin Agius.

"Dawn ix-xhieda jikkorroboraw pjenament dak illi kienet stqarret l-imputata fl-istqarrija tagħha dwar il-mod ta' kif dak inhar tat-22 ta' Novembru, 2006 kienet żaret lil Mario Buhagiar il-Ħabs, kienet taf li Mario Buhagiar kellu l-vizzju tad-droga, kien jitlobha teħodlu d-droga herojina, kienet marret hemmhekk bit-tfal biex jarahom, iżda ħaditlu wkoll pakkett herojina, ħbiet dan il-pakkett fil-qalziet ta' taħt tagħha, iżda peress li ma għamlulhiex strip search ħadd mill-Gwardjani tal-ħabs ma ntebaħ, u l-qalziet ta' taħt ma neħħitux. Stqarret ukoll li lil Mario Buhagiar għaddietlu dan il-pakkett li kien ta' kulur abjad f'idu. Fatti li jikkorroboraw dak li raw il-Gwardjani tal-ħabs hawn fuq imsemmija. Bir-rispett kollu dan kollu huwa xokkanti u kellu jiġi mittieħed in konsiderazzjoni mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għaliex dawn il-fatti huma ħafna differenti minn dawk il-każijiet Maltin u dawk deċiżi mill-Qorti Ewropeja fejn instab leżjoni tal-artikolu 6(3)(c)

[9] *Pulizija vs Richard Borg*, Qorti tal-Appell Kriminali, 18 ta' Settembru, 2002,: 'Hija regola kardinali tal-process kriminali li l-konfessjoni tal-hati hija l-'prova regina' u ma jistax ikollok prova aqwa minnha, dment li din tkun saret volontarjament u ma gietx imgieghla jew mehudha b'theddid jew b'biza, jew b'weghdiet jew bi twebbil ta' vantagg u kull haga li l-imputat jew l-akkuzat jistqarr, sew bil-miktub kif ukoll bil-fomm, tista` tittiehed bi prova kontra tieghu. (Art. 658 Kap. 9)'

tal-Konvenzjoni Ewropeja. Fil-verita` jispetta lil kull Qorti li tinterpreta korrettement dak li l-Qorti Ewropeja tkun iddeċidiet fil-fattispecje partikolari ta' kull każ. Dan mhux każ ta' *one size fits all*, iżda huwa każ fejn il-prinċipji importantissimi stabbiliti minn dawn il-Qrati awtorevoli jiġu applikati korrettement minn każ għal każ.

"Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-esponent itenni li skond dak dispost mill-artikolu 349(2) tal-Kodiċi Kriminali (li jaqa' taħt it-titolu dwar is-setgħat u d-dmirijiet tal-Pulizija Eżekuttiva fil-proċedimenti Kriminali u li fosthom jinkludu t-tehid ta' kampjuni u anki d-dritt tal-assitenza legali) jingħad li :

349.(1) Uffiċjal tal-pulizija għandu jkollu biss dawk is-setgħat vestiti fih skont il-liġi u fil-limitu awtorizzat mil-liġi, u f'din id-disposizzjoni l-kelma liġi għandha l-istess tifsira mogħtija lilha fl-artikolu 124 tal-Kostituzzjoni.

(2) L-ommissjoni ta' xi kawzjoni, formalità jew ħtieġa preskritti taħt dan it-Titolu m'għandhom ikunu ta' ebda ostaklu biex tinġieb prova, waqt il-kawża, b'mod permess bil-liġi, dwar il-fatti li għalihom tkun tirrelata dik il-prekawzjoni, formalità jew ħtieġa.[10]

"Dato ma non concesso li l-imputata appellata ma ngħatatx l-opportunita` li tikkonsulta ma' Avukat u (minkejja t-twissija mogħtija lilha mill-Pulizija, il-kuntest etc) minħabba f'hekk qegħdet lilha nnifisha f'posizzjoni preġudikanti li setgħet tinkriminaha u li kwindi wasslet ukoll għall-possibbli leżjoni tad-drittijiet tagħha, tali ommissjoni ta' formalità jew ħtieġa, ma kinitx *per se u in se* ostakolu għall-ammissibbilità tal-provi. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għalhekk ma setgħetx ma tapprezzax din il-prova u sempliċiment tiskartaha minħabba n-nuqqas tal-preżenza tal-Avukat fil-*pre-trial stage,* iktar u iktar meta lanqas biss kienet rikjesta mill-liġi ta' dak iż-żmien li din issir *ad obligatem*. Dan ma jfissirx li jekk il-pulizija tonqos milli tħares xi waħda minn dawn il-formalitajiet hi ma tkunx responsabbli għan-nuqqasijiet da parti tagħha iżda lanqas ma jfisser li fin-nuqqas tagħhom il-prova li tkun inġabret fiha nnifisha tispiċċa fix-xejn.

"Illi kien għalhekk li l-ewwel Qorti kellha tapprezza l-kontenut ta' din il-prova u tapprezza l-piż jew pern tagħha fid-dawl tal-leżjoni kif iddikjarata fis-sentenza Kostituzzjonali. Meta sempliċiment skartat il-prova tal-istqarrija a bażi tal-leżjoni iddikjarata mill-Qorti Kostituzzjonali, mingħajr lanqas ma kkunsidrat u analiżżat il-kontenut tagħha il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma segwietx dak li ħareġ mis-sentenza in re Privitera, u spiċċat biex provdiet għal rimedju minħabba l-allegat ksur ta' drittijiet tal-bniedem meta ma kinitx legalment obbligata li tagħmel dan.

---

[10] Enfażi tal-esponent.

"Meta sempliċiment iddikjarat l-istqarrija bħala mhux ammissibli a bażi tal-leżjoni iddikjarata mill-Qorti Kostituzzjonali in re Privitera, mingħajr lanqas ma kkunsidrat u analizzat il-kontenut tagħha kif ukoll il-provi orali li kien hemm il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għamlet il-kontra ta' dak li tisħaqq id-disposizzjoni hawn fuq ikkwotata. Fil-każ Privitera kieku l-Qorti Kostituzzjonali riedet tannulla jew tisfilza l-istqarrija bħala rimedju, kienet tagħmel dan kategorikament u mhux tibgħat l-atti lura lill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għall-prosegwiment u *kontinwazzjoni* tal-każ de quo. Dan juri li ma kienx il-kompitu tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li tagħti rimedju minflok il-Qorti Kostituzzjonali. Dan ukoll peress li l-Qorti Kostituzzjonali tista' tirrikonoxxi ksur tad-drittijiet fundamentali mingħajr ma tirrimedjaħ (*just satisfaction*).

"Din iċ-ċirkostanza fil-fatt irriżultat fil-kawża Kostituzzjonali fl-ismijiet *Pulizija vs Noel Arrigo et* fejn dik l-Onorabbli Qorti ddeċidiet li kien hemm leżjoni iżda ma tat l-ebda rimedju effettiv apparti li 'titqiegħed kopja ta' dan il-ġudikat fl-atti tal-proċess kriminali fl-ismijiet « Pulizija vs Dr. Noel Arrigo LL.D. et » illi fih ir-referenza kostituzzjonali odjerna'.[11] Effettivament allavolja ġiet iddikjarata din il-leżjoni, il-każ kontra l-akkużati Arrigo u Vella kompla skond il-liġi penali u sa fl-aħħar ġew misjuba ħatja u ġġudikati mill-Qrati Kriminali u konfermati f'istadju ta' appell fil-każ ta' Noel Arrigo. Ma kien hemm l-ebda jedd da parti tal-Qorti Kriminali li tipprovdi rimedju flok il-Qorti Kostituzzjonali għas-sentenza ta' leżjoni mogħtija mill-istess. Il-leżjoni ġiet rikonoxxuta u l-proċeduri tkomplew skond il-liġi minn hemmhekk il-quddiem.

"Illi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) naqset li tqis il-provi kollha miġjuba quddiemha kif kienet pretiża li tagħmel skond il-liġi, u liema nuqqas wassal għall-liberatorja inġustifikata tal-appellata li finalment kienet ammettiet ghall-pussess u l-għoti tad-droga herojina di sua sponte. Din l-ammissjoni tibqa' li hi u għandha tiġi meqjusa bħala tali. In-nuqqas t'apprezzament tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) u l-konklużjonijiet għas-sentenza liberatorja tagħha indubjament ma jirrappreżentawx apprezzament siewi tal-provi prodotti li kwindi ma jiġġustifikawx il-konklużjonijiet tas-sentenza appellata anke fid-dawl tas-sentenza Kostituzzjonali in re Privitera et al. "

6. Din il-Qorti sejra fl-ewwel lok tirreferi għas-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta v. Antonio Abdilla et** mogħtija minn din il-Qorti fil-ġurisdizzjoni superjuri tagħha fid-9 ta' Mejju 2013 u sejra ssir referenza għaliha *in extenso*:

[11] Qorti Kostituzzjonali (Onor Imħallef Anton Depasquale, Onor Imħallef Albert J. Magri u l-Onor Imħallef Geoffrey Valenzia) 29 t'Ottubru 2003.

"8. Din il-Qorti tosserva l-ewwelnett illi meta stqarrija tingħata minn suspettat mingħajr l-assistenza ta' avukat dan ma jissarrafx awtomatikament fi vjolazzjoni tad-dritt fondamentali għal smigħ xieraq u konsegwentement fl'inammissibilita` awtomatika tagħha. Hekk, fis-sentenza mogħtija fit-8 ta' Ottubru 2012 mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawża fl-ismijiet Charles Steven Muscat vs Avukat Ġenerali, fejn ġie deċiż li ma kienx hemm ksur ta' smigħ xieraq fiċ-ċirkostanzi ta' dak il-każ fejn ukoll l-imsemmi Muscat ma kellux assistenza legali, u wara li dik il-Qorti spjegat l-import tas-sentenzi relevanti tal-Qorti ta' Strasbourg, il-Qorti Kostituzzjonali rriteniet kif ġej:

"'14. Din il-qorti ttenni illi l-jedd li jagħtu l-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni huwa dak għal smigħ xieraq: ma hemm ebda jedd li kull min hu akkużat b'reat kriminali jiġi liberat minn dik l-akkuża, jew li l-akkużat jingħata l-mezzi biex, ħati jew mhux, jinħeles mill-akkuża, jew li, minħabba xi irregolarita`, tkun xi tkun, min fuq il-fatti għandu jinstab ħati għandu jitħalla jaħrab il-konsegwenzi ta' għemilu. Il-jedd għal smigħ xieraq jingħata kemm biex, wara proċess fi żmien raġonevoli u bil-garanziji xierqa, min ma huwiex ħati ma jeħilx bi ħtija, u biex jingħata l-mezzi kollha meħtieġa għalhekk, u kemm biex min huwa tassew ħati ma jaħrabx il-konsegwenzi tal-ħtija tiegħu. Il-jedd għal smigħ xieraq ma jingħatax biex min hu tassew ħati jasal biex, b'xi mod jew b'ieħor, ma jweġibx tal-ħtija tiegħu. Jekk il-jedd għal smigħ xieraq, kif interpretat u applikat, iwassal għal hekk, mela hemm xi ħaġa ħażina ħafna fis-sistema tal-ħarsien tad-drittijiet.

"'....

"'25. Partikolarment relevanti huwa dak li jingħad fil-bidu tal-para. 52 [fil-każ ta' Salduz vs It-Turkija]: "National laws may attach consequences to the attitude of an accused at the initial stages of police interrogation which are decisive for the prospects of the defence in any subsequent criminal proceedings"[12]. Ir-referenza hawnhekk hija għall-konsegwenza ta' inferenza sfavorevoli ("adverse inference") kontra min jagħżel li ma jweġibx għall-mistoqsijiet li jsirulu. Fil-liġi tagħna kif kienet fiż-żmien relevanti għall-każ tallum, qabel ma daħlu fis-seħħ l-art. 355AT u 355AU tal-Kodiċi Kriminali, il-jedd li tibqa' sieket u ma tweġibx għall-mistoqsijiet li jsirulek kien assolut u bla kondizzjonijiet, u ma setgħet issir ebda inferenza minn dik l-għażla. Għalhekk, il-konsegwenzi li, fil-fehma tal-Qorti Ewropeja, joħolqu l-ħtieġa ta' parir legali biex l-interrogat jagħżel iweġibx jew jibqax sieket, ma jeżistux fil-każ tallum, għax, għalkemm l-attur ma setax jagħżel li jkellem avukat qabel ma jwieġeb, seta' liberament u bla konsegwenzi ta' xejn jagħżel li ma jweġibx. Kien ikun mod ieħor li kieku l-liġi kienet tippermetti illi ssir xi inferenza mis-skiet.

[12] Ara wkoll Płonka v. Il-Polonja, para. 34.

"'26. Relevanti wkoll dak li jingħad fil-para. 54: "This right [to assistance by a lawyer] indeed presupposes that the prosecution in a criminal case seek to prove their case against the accused without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused". Fil-każ tallum ma saret ebda allegazzjoni ta' theddid, vjolenza jew abbuż.

"'27. Għandu jingħad ukoll illi l-Qorti Ewropeja wkoll fl-istess każ ta' Salduz osservat illi l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni twassal għal ksur tal-jedd għal smigħ xieraq fil-każ biss li, minħabba f'hekk, il-ġustizza tal-proċess tkun kompromessa: 'Article 6 – especially paragraph 3 – may be relevant before a case is sent for trial if and so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced by an initial failure to comply with its provisions.[13]'

"'28. Naraw issa kif dawn il-prinċipji jolqtu l-każ tallum.

"'29. Fil-każ tallum l-attur kien raġel matur li ġa kien qiegħed jiskonta sentenza fil-faċilita` korrettiva meta kien interrogat: l-istqarrija għamilha fis-7 ta' Awissu 2002 u kien ilu l-ħabs mill-1994. Kellu esperjenza ta' interrogazzjoni mill-pulizija u ma kienx xi minorenni jew ibati minn xi forma oħra ta' vulnerabilita` hekk li faċilment ikun intimidit bl-ambjent fejn issir l-interrogazzjoni. Għalhekk, ma hemmx il-fattur li wassal għal sejbien ta' ksur tal-jedd għal smigħ xieraq fil-każijiet ta' Il-Pulizija v. Esron Pullicino[14], fejn il-persuna interrogata kienet għadha minorenni, u ta' Il-Pulizija v. Alvin Privitera[15], fejn il-persuna interrogate kienet ilha biss erba' xhur li għalqet it-tmintax-il sena.

"'30. F'dan il-kuntest huwa relevanti dak li qalet il- Qorti Ewropeja fil-każ ta' Paskal v. l-Ukrajna[16]: "the level of the applicant's expertise cannot be discounted in assessing whether his consent to participate in the particular questioning was wellinformed"[17].

"'31. Relevanti wkoll il-fatt illi l-attur kien mgħarraf bil-jedd tiegħu li jibqa' sieket u ma jweġibx. Kif rajna, din l-għażla seta' jagħmilha bla konsegwenzi ta' xejn u għalhekk għamilha b'liberta` sħiħa. Ma hemm ebda xiehda u lanqas allegazzjoni li kien

[13] Salduz v. it-Turkija, para. 50 (enfasi miżjud).
[14] Q. Kost. 12 ta' April 2011, rik. 63/2009.
[15] Q. Kost. 11 ta' April 2011, rik. 20/2009.
[16] Q.E.D.B. 15 ta' Settembru 2011, rikors 24652/04.
[17] Para. 78.

mhedded jew imqarraq b'wegħdiet ta' xi vantaġġ. Din il-liberta` fl-għażla jekk iweġibx jew le tagħti garanzija kontra kull preġudizzju minħabba awtoinkriminazzjoni.

"'32. Relevanti wkoll il-fatt illi sakemm fetaħ il-kawża tallum fit-2 ta' Diċembru 2010 – wara li kienet magħrufa s-sentenza ta' Salduz – l-attur qatt ma fittex li jieħu lura l-istqarrija li kien għamel jew li jiċħad dak li qal fiha. Dan huwa sinjal li l-attur stess ma kienx qiegħed iħoss illi tqiegħed taħt svantaġġ inġust bl-istqarrija li, wara kollox, għamilha liberament.

"'33. Meta tqis ukoll illi l-attur għad irid igħaddi mill-proċess penali bil-garanziji proċedurali kollha li dan jagħti u fejn jinġiebu l-provi kollha, u mhux biss l-istqarrija ta' l-akkużat; illi matul dan il-proċess l-attur sejjer ikollu l-għajnuna ta' avukat; u illi l-imħallef togat sejjer iwissi lill-ġurati bil-perikolu illi joqogħdu biss fuq l-istqarrija meta jiddeċiedu dwar ħtija, bla ma jqisu wkoll il-provi l-oħra, u illi l-imħallef saħansitra jista' jwissi lill-ġurati biex jiskartaw l-istqarrija jekk tinġieb xiehda – li ma tressqitx quddiem din il-qorti – li l-istqarrija ttieħdet bi vjolenza, b'qerq jew b'theddid, din il-qorti hija tal-fehma illi ma ntwera ebda ksur tal-jedd għal smigħ xieraq bit-teħid tal-istqarrija tal-attur mingħajr ma kellu l-għajnuna ta' avukat.

"'34. Bħala garanzija addizzjonali, din il-qorti sejra tordna illi kopja ta' din is-sentenza tiddaħħal fl-atti tal-proċess kriminali sabiex il-paragrafu ta' qabel dan jinġieb għall-attenzjoni tal-ġudikanti tad-dritt u tal-fatt."

"9. Inoltre, sejra ssir referenza għal dak li qalet din il-Qorti diversament komposta fis-sentenza fl-ismijiet Ir-Repubblika ta' Malta v. Carmel Saliba mogħtija fit-2 ta' Mejju 2013 fir-rigward ta' aggravju simili għal dak odjern:

"'15. L-insenjament awtentiku u l-aktar riċenti tal-Qorti Kostituzzjonali f'din il-materja ġie riassunt fil-bran li ġej mis-sentenza tal-istess Qorti tas-26 ta' April 2013 fil-kawża fl-ismijiet Ir-Repubblika ta' Malta v Martin Dimech fejn jingħad:

"'Din il-qorti ġa kellha okkażjoni illi tgħid illi ma huwiex il-każ illi n-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat iwassal, għalhekk biss, għall-ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, iżda jrid ikun hemm ċirkostanzi oħra, fosthom ċirkostanzi partikolari ta' vulnerabilita` tal-persuna interrogata, illi jwasslu għall-konklużjoni illi minħabba n-nuqqas ta' aċċess

għal avukat ma hemmx dik il-garanzija ta' leġittimita` meħtieġa biex ma jitqiesx li l-istqarrija ttieħdet bi ksur tal-jedd għal smigħ xieraq.'[18]

"'16. Fil-każ ta' llum din il-Qorti ma ġewx indikati lilha ebda ċirkostanzi partikolari ta' vulnerabilita` fiż-żmien li l-appellant irrilaxxja l-istqarrija u x-xiehda in kwistjoni u li jistgħu jinduċu lil din il-Qorti tasal għall-konklużjoni li minħabba n-nuqqas ta' aċċess għal avukat meta ttieħdet l-istqarrija u ngħatat ix-xiehda, l-użu ta' dik l-istqarrija u xiehda fil-kors tal-ġuri twassal għal smigħ mhux xieraq fil-konfront tal-appellant. Ma rriżultat ebda ċirkostanza li tirrendi l-istess stqarrija u xiehda inammissibbli skont il-liġi.

"'17. Iċ-ċirkostanzi ta' l-appellant u ċ-ċirkostanzi li fihom ittieħdu l-istqarrija u x-xiehda, jifformaw parti mill-provi li se jinġiebu a konoxxenza ta' l-imħallfin tal-fatti. L-istess bħalma jifforma parti mill-provi dak li l-appellant seta' qal lil xi xhieda u ċ-ċirkostanzi li fihom ikun qalhom (f'dar-rigward l-appellant ma ndika l-ebda xhud partikolari li qiegħed jilmenta dwaru). Difatti, bħal fil-każ ta' Muscat, l-appellant għad irid jgħaddi mill-proċess penali bil-garanziji proċedurali kollha li dan jagħti u fejn jinġiebu l-provi kollha, u mhux biss l-istqarrijiet tiegħu; illi matul dan il-proċess huwa sejjer ikollu l-għajnuna ta' avukat; u illi l-imħallef togat sejjer iwissi lill-ġurati bil-ħtieġa li l-provi kollha, inkluża l-istqarrija u x-xiehda li ssemmiet, isir apprezzament tagħhom fl-assjem tagħhom meta jiddeċiedu dwar ħtija. L-imħallef saħansitra ċertament ser iwissi lill-ġurati biex jiskartaw l-istqarrijiet jekk tinġieb xiehda li l-istqarrijiet ttieħdu bi vjolenza, b'qerq jew b'theddid, jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi. Sta wkoll għall-imħallef togat biex jara x'kawteli jridu jittieħdu mill-imħallfin tal-fatti dwar xi diskors li l-appellant seta' qal lil xi xhieda u f'liema ċirkostanzi ntqal dak id-diskors. Konsegwentement anke t-tieni aggravju huwa miċħud.'"

7. Fil-każ in eżami m'hemm l-ebda evidenza u lanqas ma ġie allegat li l-istqarrija ttieħdet bi vjolenza, b'qerq jew b'theddid. L-appellanti ġiet mgħarrfa bil-jedd tagħha li tibqa' siekta u ma tweġibx. Ma ġew indikati lil din il-Qorti ebda ċirkostanzi partikolari ta' vulnerabilita` fiż-żmien li l-appellanti rrilaxxjat l-istqarrija. Inoltre mill-fedina penali tagħha jirriżulta, almenu *prima facie*, li l-appellanti diġa` kellha esperjenza ta' interrogazzjonijet mill-Pulizija. L-istqarrija ta' l-appellanti, pero`, mhijiex qed tittieħed waħedha iżda flimkien mal-provi l-oħra prodotti.

[18] Ara wkoll Qorti Kostituzzjonali Joseph Bugeja v Avukat Ġenerali, 14 ta' Jannar 2013, rik. 70/2011.

8. Issa, mill-provi jirriżulta illi fit-22 ta' Novembru 2006 l-appellanti kellha *contact visit* fil-Faċilita` Korrettiva ta' Kordin ma' ċertu Mario Buhagiar. C.O. Dorianne Giorgeva xehdet illi minn fuq il-*monitor* rawha b'idejha ġol-qalziet u tressaq id Buhagiar fil-qalziet. Dak il-ħin sejħet is-SRT. C.O. 11 Godwin Agius xehed illi kif niżlu ħdejn l-appellanti u Buhagiar, l-imsemmi Buhagiar kellu xi ħaġa f'idejh li tefagħha f'ħalqu iżda kif għamlulu tfittxija kien leħaq belagħha. Ħaduh l-Isptar iżda ma rriżulta xejn. C.O. Conrad Saliba kkonferma li ra lil Mario Buhagiar jibla' pakkett. Fl-istqarrija tagħha l-appellanti qalet illi Mario Buhagiar kien jitlobha biex iġġiblu "l-ismack". Dakinhar kienet ħaditlu pakkett li kienet ħbiet fil-qalziet ta' taħt tagħha. Dan il-pakkett kienet akkwistatu b'xejn. Kien pakkett ta' five (jigifieri ta' Lm5).

9. Minn dawn il-provi mela m'hemm l-ebda dubju illi l-moviment li raw il-*correctional officers* fuq il-*monitor* kien meta l-appellanti għaddiet xi ħaġa lil Mario Buhagiar, xi ħaga li dan Buhagiar bela'. L-appellanti fl-istqarrija tgħid li dan kien pakkett *smack* li ma kienet ħallset xejn għalih. Pero`, meta Buhagiar ittieħed l-Isptar ma rriżulta xejn. Il-mistoqsija ta' din il-Qorti hi: jekk Buhagiar bela' pakkett, x'kien jikkontjeni dak il-pakkett? X'prova hemm li, jekk Buhagiar bela' pakkett, dan kien jikkontjeni eroina? Mhuwiex daqstant solitu li d-droga tingħata b'xejn. Mela jekk l-appellanti għaddiet pakkett lil Buhagiar, dak il-pakkett kien verament jikkontjeni l-eroina? Mhux l-ewwel darba li din il-Qorti ltaqgħet ma' każijiet fejn sustanza li mhijiex droga kkontrollata tiġi spaċċata bħala tali. *In dubio pro reo*. F'dawn iċ-ċirkostanzi din il-Qorti ma tarax kif tista' ssib il-ħtija ta' l-appellanti kif talab l-Avukat Ġenerali.

Għal dawn il-motivi din il-Qorti tiddeċiedi billi tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------